

endur. Vorið 2005 verður allri grunnvinnu við færni greiningu og innskráningu starfsmanna lokið og stjórnendur og starfsmenn komnir með vefaðgang að kerfinu. Þá mun hver og einn stjórnandi hafa betri yfirsýn yfir mannauð sinn og starfsmaðurinn yfir sjálfan sig, fræðslusögu sína og allt framboð námskeiða. Það er bjargföst trú okkar, þrátt fyrir að hægar hafi gengið en upphaflega var ætlað,

að við séum á góðri leið með að ná stórmerkum áfanga í mannauðsmálum fyrirtækisins.

*Ragnhildur Vigfúsdóttir,
deildarstjóri starfsþróunar hjá Landsvirkjun.*

*Sigprúður Guðmundsdóttir,
framkvæmdastóri starfsmannasviðs hjá Landsvirkjun.*

FÆRNIMAPPA - TÆKI TIL SJÁLFSPEKKINGAR?

Færnimappa er afrakstur norræns samstarfsverkefnis sem unnið var af aðilum í fullorðinsfræðslu frá Danmörku, Eistlandi, Íslandi og Noregi. Fulltrúi frá Mímisímenntun tók þátt í þessu starfi og hefur færnimappan verið þróuð og notuð í námstilboðum á vegum Mímisímenntunar sl. þrjú ár. Auk þess hefur verið boðið upp á sérstök námskeið í gerð Færnimöppu. Vinna við gerð Færnimöppu er í umsjón náms- og starfsráðgjafa og fær hver einstaklingur aðstoð og ráðgjöf þar sem áherslan er á að aðstoða þá við að draga fram styrkleika sína og færni. Í Færnimöppu skráir hver einstaklingur alla reynslu sína tengda námi, starfi og frístundum og fær leiðsögn við að setja upp eigin ferilskrá.

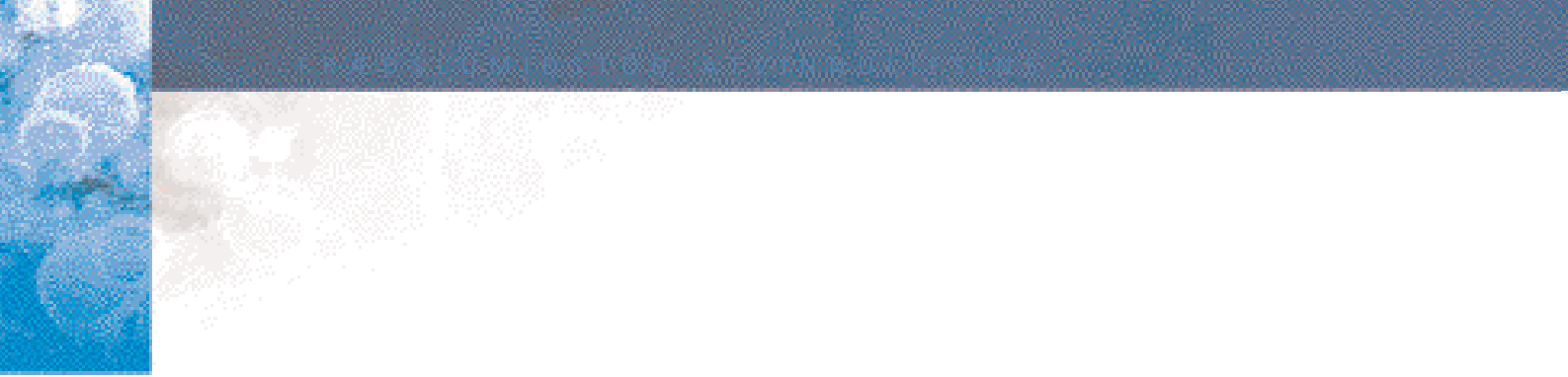
Á árunum 1999–2000 tóku fulltrúar frá Danmörku, Eistlandi, Íslandi og Noregi þátt í norrænu samstarfsverkefni sem fjallaði um samstarf vinnuveitenda og starfsmanna þar sem áherslan var lögð á að auka færni starfsmanna. Niðurstaða þess verkefnis var að mikil þörf væri á að þróa tæki sem komið gæti að notum við að meta færni starfsmanna. Árið 2001 fékkst styrkur í nýtt verkefni þar sem markmiðið var að útbúa verkfæri sem komið gæti að notum við vinnu með starfsmönnum í litlum og meðalstórum fyrirtækjum við mat og markvissa uppbyggingu á færni þeirra. Auk þess var miðað við að verkfærið

gæti komið að notum í vinnu með atvinnulausu fólki í starfsleit. Skoðuð voru þau verkfæri sem til voru fyrir við mat á raunfærni og auk þess mismunandi aðferðir og leiðir í þess konar mati. Út frá því var færnimappan þróuð og í framhaldi af því prófuð í mismunandi hópum. Verkefninu lauk formlega haustið 2002 með ráðstefnu í Eistlandi.

Allir búa yfir færni og þekkingu sem af mörgum ástæðum er ókunn bæði okkur sjálfum, samstarfsmönnum og vinnuveitendum. Í þeim fjölmörgu námstilboðum sem Mímir-símenntun hefur verið með í fullorðinsfræðslu sl. ár hefur komið í ljós að þetta er einn af þeim þáttum sem einstaklingar eiga í erfiðleikum með að takast á við og gera sér grein fyrir. Merking orðins *færni* (á norsku realkompetanse) er í hugum margra óljós og yfirgripsmikil. Með færni er átt við alla þá kunnáttu, þekkingu og hæfni sem einstaklingur hefur náð tökum á í gegnum launað eða ólaunað starf, grunnmenntun, sí- og endurmenntun, frístundir og annað. Þó að einstaklingur hafi ekki lokið langri formlegri skólagöngu þá hefur hann stöðugt

Gunnlaug Hartmannsdóttir

verið að læra í gegnum starf og leik og margir hafa verið í námi án formlegrar viðurkenningar. Ef einstaklingar vilja vera metnir að verðleikum þurfa þeir að hafa yfirsýn yfir hvað þeir kunna og geta. Færnimappan er hjálpartæki við að kortleggja slíka færni og auka um leið skilning á eigin færni. Við gerð hennar er dregin upp heildarmynd af allri þeirri kunnáttu sem einstaklingurinn býr yfir og hún skráð.

Færnimappa er tæki sem hjálpar einstaklingi að

- öðlast aukinn skilning og yfirsýn yfir eigin færni.
- styrkja stöðu sína í starfi, auka möguleika á starfsþróun og starfsframa eða við leit að starfi.
- læra leiðir til að setja upplýsingar fram á skipulegan hátt.
- greina þörf fyrir sí- og endurmenntun.
- styrkja stöðu sína í félagslegu starfi og tómstundum.

Færnimappa fylgir einstaklingum í leik og starfi. Í hana skráir hver og einn alla reynslu sem skiptir máli og fær aðstoð við gerð ferilskrár. Færnimappan nýtist einstaklingi í að greina hæfni sína til að sinna starfi sínu og greina styrkleika sína. Auk þess er gerir hver einstaklingur áætlun um sí- og endurmenntun sem hefur það að markmiði að auka færni til að takast á við þau margvíslegu verkefni sem fylgja starfi hans.

Færnimappan er byggð þannig upp að henni er ætlað að ná utan um reynslu og færni einstaklings og skiptist hún í fjóra meginhluta: námstengda færni, starfstengda færni, samskiptafærni og aðra færni (áhugamál og frístundir). Fyrir framan hvern þátt er stuttur inngangur með lýsingu á því sem beðið er um. Mikilvægt er að skrá allar upplýsingar t.d. um nám, jafnvel þótt því hafi ekki verið lokið. Grundvallaratriði er að einstaklingarnir séu eins heiðarlegir og mögulegt er þegar þeir leggja mat á færni sína. Það hefur sýnt sig að mörgum hættir til að vera of högværir þegar leggja á mat á eigin færni. Einstaklingar vinna gjarnan saman í litlum hópum þar sem þeir veita hver öðrum stuðning við slíkt mat. Þegar skoðuð er

námstengd færni eru skráðar upplýsingar um formlegt og óformlegt nám, námskeið, ráðstefnur, réttindi og skírteini. Tungumála- og tölvukunnátta er skráð sérstaklega. Þar er mikilvægt að vera vakandi fyrir þeirri staðreynd að margir búa yfir kunnáttu sem ekki hefur fengist með formlegu námi eða skólagöngu. Dvöl í útlöndum getur verið jafngagnleg og formlegt tungumálanám. Er það hlutverk ráðgjafa að sjá til þess að hver einstaklingur leggi raunhæft mat á hæfni sína og hin „dulda“ hæfni sé dregin fram í dagsljósið.

Þegar lokið hefur verið við að skrá námstengda færni er komið að því að skrá upplýsingar um starfstengda færni. Fyrst er fyrri starfsreynsla skráð og áhersla lögð á að draga fram meginviðfangsefni hvers starfs. Þegar kemur að því að skrá færni, sem tengist núverandi starfi, er mikilvægt að skrá öll meginviðfangsefni starfsins. Þar sem það getur verið gagnlegt fyrir vinnuveitanda að hafa vitneskju um hver eða hverjir geta veitt leiðsögn á tilteknu sviði er sérstaklega gert ráð fyrir að slíkar upplýsingar séu skráðar. Sömu leiðis er sérstakur dálkur til að skrá inn óskir einstaklings um leiðsögn eða nám á tilteknu sviði. Á vinnumarkaði nú eru gerðar síauknar kröfur um hæfni til mannlegra samskipta og því mikilvægt fyrir hvern og einn að huga að færni sinni á því sviði. Til að gera samskipti ánægjulegri og árangursríkari er mikilvægt að þekkja vel eigin samskiptahætti og jákvæða eiginleika. Eru þátttakendur því beðnir að meta eigin samskiptafærni og um leið huga að því hvað það er sem betur mætti fara. Að endingu er svo hugað að þeim margvíslegu verkefnum sem einstaklingar taka sér fyrir hendur í frítíma sínum og hugað að því hvaða færni þau störf geta skilað. Hlutverk ráðgjafans er mikilvægt í þessari vinnu þar sem hann þarf að vera viðbúinn því að veita stuðning og einstaklingsráðgjöf. Þegar skráningu er lokið í Færnimöppuna er gert ráð fyrir að þátttakendur búi til sína eigin ferilskrá og að farið verði í þá þætti sem skipta máli við slíka vinnu.

Leggja ber áherslu á að í Færnimöppuna séu alltaf færðar nýjustu upplýsingar um viðfangsefni og hæfni einstakl-

ingsins, þ.e. ef hann hefur bætt við hæfni sína með þátttöku í námskeiði, þjálfun eða á annan hátt. Færnimappan verður einstaklingnum þannig mikilvægt hjálpartæki við að gera sér grein fyrir persónlegri færni sinni, slíkt hefur gildi fyrir hann á vinnumarkaðnum, bæði í núverandi starfi, við leit að nýju starfi og við frekar nám.

Margir fullorðnir hafa efasemdir um gildi þess að láta kortleggja færni sína. Þeir sjá ekki gagnsemi þess að nota Færnimöppuna, né tilgang í að taka þátt í slíku ferli og hafa ekki áhuga á að verja tíma sínum í slíka vinnu. Margir óttast trúlega að þeir afhjúpi vankunnáttu sína eða vanhæfni, þeir eru óöruggir þegar taka á þátt í ferli sem krefst virkrar þátttöku þeirra, þar sem þeir eru með sjálfa sig í brennidepli. Hlutverk ráðgjafans er að styðja og hvetja þennan hóp til þátttöku í slíkri vinnu og um leið auka skilning hans á mikilvægi þess að taka þátt í sí- og endurmenntun. Markmiðið er að einstaklingurinn taki ábyrgð á eigin hæfnisuppbýggingu. Þótt reynslan sýni að flestir séu jákvæðir og tilbúnir að taka virkan þátt í slíkri vinnu þarf ráðgjafinn að vera vakandi yfir þörfum þeirra sem eru óöruggir og verja tíma í að hvetja og styðja þá.

Færnimappan hefur verið notuð í fjölmörgum námstilboðum hjá Mími-símenntun sl. ár og hefur sá tími jafnframt verið mjög dýrmætur í þróun hennar. Hefur hún verið notuð í þeim tilgangi að kenna þátttakendum að safna saman og halda saman gögnum sem lýsa og staðfesta færni þeirra og að þeir séu færir um að lýsa persónulegri, almennri og starfstengdri færni ásamt náms- og starfsferli. Stuðlar það jafnframt að því að hver einstaklingur átti sig á eigin ábyrgð á starfsferli og starfsánægju sinni og setji sér markmið varðandi sí- og endurmenntun. Þau námstilboð, sem um ræðir, eru sniðin að mismunandi hópum: *Grunnmenntaskólinn* – nám ætlað fullorðnu fólki á vinnumarkaði sem ekki hefur farið í frekara nám að loknum grunnskóla; *Landnemaskólinn* – nám ætlað fullorðnu fólki á vinnumarkaði sem hefur ekki íslensku að móðurmáli, þar sem megináhersla er lögð á íslenskt talmál og nytsama samfélagsfræði; *MFA-skólinn*, *Kvennasmiðjan* og *Karlasmiðjan* – nám ætlað atvinnu-

lausu fólki. Þar sem um ólíkar þarfir er að ræða í þessum hópum er áhersla lögð á að laga Færnimöppuna að þörfum hvers hóps fyrir sig. Auk þess er færnimappan í stöðugri þróun og verið er að laga hana að fleiri hópum. Má þar nefna talsmenn stéttarfélaganna og verslunarmenn í fagnámi. Við slíka vinnu er lögð áhersla á að skoða hver eru meginviðfangsefni hvers hóps og hvaða þættir það eru sem verið er að leggja mat á. Í Færnimöppu talsmannsins er bætt inn sérkafla þar sem skoðuð er félagleg færni eins og samvinna, vinnulag og samningatækni. Í Færnimöppu fyrir verslunarmenn verður áherslan lögð á færniþætti sem tengjast verslun og þjónustu eins og þjónustu við viðskiptavininn, innkaup og sölu á vörum, samvinnu o.fl. Þótt færnimappan sé löguð að þörfum mismunandi hópa verða alltaf í henni þeir fjórir meginhlutar sem áður hefur verið lýst.

Reynslan af vinnu með Færnimöppuna hefur skilað miklu og ávinningurinn er augljós. Einstaklingurinn fær góða yfirsýn yfir eigin kunnáttu og færni og stuðlar það að auknu sjálfstrausti, starfánægju og starfshæfni auk þess sem færnimappan hefur reynst góður undirbúningur fyrir starfsmannaviðtöl og starfsumsóknir. Fyrir vinnuveitandann er ávinningurinn einnig augljós þar sem hann fær betri yfirsýn yfir þann mannauð sem fyrirtækið hefur yfir að ráða auk þess sem betri yfirsýn fæst yfir þörf fyrir sí- og endurmenntun starfsmanna. Reynsla þeirra einstaklinga sem unnið hafa Færnimöppu er nokkuð samhljóða, þetta er mjög þarft og gott verkefni sem hjálpar einstaklingnum að draga upp heildarmyndina og sjá að margt smátt gerir eitt stórt. Einnig er áberandi sú tilfinning að einstaklingar uppgötva margt og fá svör við spurningum um sjálfa sig og tækifæri til að skoða hlutina út frá nýjum forsendum. Sem dæmi má nefna fimm barna móður sem sá ekkert merkilegt við hlutverk sitt sem uppalandi, hún hafði ekki gert neitt sérstakt að eigin mati. Með því að greina þá þætti, sem reynir á í uppeldishlutverkinu, sá hún marga þætti sem gætu verið henni til framdráttar á vinnumarkaði eins og samskipti, skipulag og stjórnun.

Ummæli einstaklinga:

- Nauðsynlegt og skipulagt fyrir þá sem eru að leita sér að vinnu.
- Ég hef ákveðið að fara í nám til að afla mér þekkingar sem nauðsynleg er fyrir það starf sem ég hef áhuga á að vinna.

- Ég hef styrkst mjög mikið og er betur undirbúin fyrir nám og atvinnuleit.
- Ferilskráin mín er full af sjálfsvirðingu, ólík þeim fyrri.
- Kom mér á óvart en er frábært verkefni.

*Gunnlaug Hartmannsdóttir,
náms- og starfsráðgjafi hjá Mími - símenntun.*

MAT Á FÆRNI TIL STYTTINGAR Á NÁMI

Fjóla María Lárusdóttir

„Verkamenn hjá Símanum“

Nú í ár hefur Fræðslumiðstöð atvinnulífsins komið að tilraunaverkefnum í tengslum við starfsþjálfun og endurmenntun. Innlegg Fræðslumiðstöðvar hefur falist í því að greina tækifæri til mats á raunfærni og vera ráðgefandi í því ferli. Eitt þessara verkefna er samstarfsverkefni Símans, Eflingar – stéttarfélags, Iðnskólans í Reykjavík, Starfsafls – starfsmenntar Samtaka atvinnulífsins og Flóabandalagsins og Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins. Markmið verkefnisins er að allir verkamenn hjá Símanum eigi kost á starfsþjálfunarnámskeiðum sem miða að því að gera þá hæfari í starfi og um leið byggja brýr fyrir þá sem áhuga hafa á því að fá færni sína metna til styttingar á námi í símsmíði. Könnun á meðal starfsmanna leiddi í ljós að um tuttugu manns höfðu áhuga á að fá mat á færni sinni.

Í upphafi var haldinn kynningarfundur með hópnum. Í kjölfarið hófst færnisráning. Náms- og starfsráðgjafi, kennari og fræðslustjóri Símans aðstoðuðu einstakling-

ana við að lýsa þeirri heildarfærni sem þeir hafa þróað með sér með námi og starfi. Þá tóku við einstaklingsviðtöl hjá náms- og starfsráðgjafa þar sem farið var yfir skráningu og rætt um námið.

Út frá niðurstöðum færnisráningar er nú verið að vinna yfirlit yfir þá þætti sem mögulegt er að meta hjá hverjum einstaklingi fyrir sig til styttingar á námi í símsmíði. Síminn mun sjá um að meta inn í þá áfanga, sem hann hefur umsjón með, í náminu í samvinnu við Fræðslumiðstöð atvinnulífsins sem leggur til leiðbeiningar varðandi tilhögun matsins. Iðnskólinn í Reykjavík mun koma til móts við tilvonandi nemendur á sama máta. Einstaklingar innan hópsins eru mislangt á veg komnir í færniuppbyggingu sinni og námi í faginu. Sumir hafa tekið þó nokkra áfanga í framhaldsskólakerfinu, aðrir búa að langri starfsreynslu og margir hafa hvort tveggja í farteskinu.

Mikilvægt er að kynna matsferlið og hugtök tengd raunfærni vel fyrir einstaklingum til þess að þeir geti tekið upplýsta ákvörðum um hvort þessi leið henti þeim. Við kortlagningu á færni getur komið sér vel að vinna í hópum þar sem oft er verið að lýsa sameiginlegri færni og því gott að geta sameinast við að rífa upp verkþætti og orða lýsingarnar.